

Պաշտոնական ընդդիմախոսի

ԳՐԱԽՈՍԱԿԱՆ

Անդրանիկ Յուրիկի Ալեքսանյանի «Հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղի (T4)

վիրահատական բուժման բարելավման ուղիները» թեմայով, ԺԴ 00.15

«Վիրաբուժություն» մասնագիտությամբ բժշկական գիտությունների թեկնածուի

գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության վերաբերյալ

Ըստ Առողջապահության Համաշխարհային Կազմակերպության վերջին տվյալների կոլոտեկտալ քաղցկեղը ըստ հաճախականության ուռուցքային հիվանդությունների մեջ զբաղեցնում է երրորդ տեղը կազմելով 9.6%: Մինևույն ժամանակ ըստ ուռուցքային հիվանդությունների մահացության ցուցանիշների կոլոտեկտալ քաղցկեղը զբաղեցնում է երկրորդ տեղը կազմելով 9.3%: Կոլոտեկտալ քաղցկեղով հիվանդացությունը և մահացությունը արագ աճում են երկրերում, որոնք ունեն ցածր և միջին կյանքի որակ:

Հիվանդացությունը մոտ 4 անգամ ավելի բարձր է զարգացած երկրներում ի համեմատ անցումային էկոնոմիկայով երկրերի (37.5 և 11.3, 100 000 բնակչության հաշվարկով), սակայն մինևույն ժամանակ մահացության տոկոսը զարգացող երկրերում ավելի բարձր է՝ պայմանավորված սկրինինգային ծրագրերի բացակայությամբ և ուռուցքի ուշ հայտնաբերմամբ:

Հայաստանի Հանրապետությունում տվյալները համեմատելի են զարգացող երկրների տվյալների հետ: Բավականին հաճախ ուռուցքը հայտնաբերվում է արդեն իսկ բարդությունների կամ տեղային տարածման փուլում: Հեղինակը առանձնացրել է և ուսումնասիրության է ենթարկել միայն հաստ աղու քաղցկեղով դեպքերը: Նման մոտեցումը արդարացված է, քանի որ ուղիղ աղու քաղցկեղը հիմնականում պահանջում է նախավիրահատական, վիրահատական և հետվիրահատական տարբերվող մոտեցումներ:

<<Հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղ>> տերմինը ներառում է ուռուցքի տարածում որովայնամիզ կամ շրջակա օրգաններ և կառուցվածքներ: Նման դեպքերում հաճախ առաջանում է անհրաժեշտություն բազմաօրգան մասնահատումների:

Բազմաօրգան մասնահատումները մի շարք հեղինակների կողմից միանշանակ չեն ընդունվում, քանի որ բարձր են հետվիրահատական բարդությունների և մահացության տոկոսը:

Վերջիններիս հետ կապված գրականության մեջ առաջանում են բազմաթիվ հարցեր մասնավորապես մասնահատման և լիմֆադենեկտոմիաների ծավալների, հետվիրահատական բարդությունների, ռեցիդիվների և հեռակա արդյունքների հետ: Այդ իսկ պատճառով մասնագիտական գրականությունում շարունակվում են ակտիվ քննարկումները՝ կապված հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղով հիվանդների արդյունավետ բուժման հարցերի հետ:

Այս հարցերին պատասխան գտնելու ցանկությամբ էլ պայմանավորված է ներկա աշխատանքի արդիականությունը:

Ատենախոսությունը շարադրված է 106 էջերի վրա: Բաղկացած է ներածությունից, գրականության տեսությունից, կլինիկական նյութի բնութագիրը, բուժման եղանակները և վիճակագրական վերլուծությունը գլխից, սեփական հետազոտության արդյունքները գլխից, ամփոփումից, եզրահանգումներից, գործնական խորհուրդներից, գրականության ցանկից: Նյութը մշակվել է 22 աղյուսակի և 4 գծապատկերի օգնությամբ: Գրականության ցանկը ներառում է 138 սկզբնաղբյուր, որոնց զգալի մեծամասնությունն արտասահմանյան են:

Ներածությունում շարադրված են հարցի արդիականությունը, աշխատանքի գիտական նորույթը, նպատակը և խնդիրները, գործնական արժեքը: Ներածությունում արդիականությունը ներկայացված է քննադատական վերլուծության ձևով, տրամաբանորեն հանգեցնելով նպատակին և խնդիրներին:

Աշխատանքի նպատակն է հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղի բուժման անմիջական և հեռավոր արդյունքների բարելավումը, որին հասնելու համար դրվել են համապատասխան խնդիրները:

«Գրականության տեսությունն» ընդգրկում է մի քանի բաժիններ, որոնցում ներկայացված են հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղի տարածվածությունը և վիրահատական բուժման տեսակները, լիմֆատիկ հանգույցների ախտահարումը և լիմֆադենեկտոմիաների տեսակները, հետվիրահատական բարդությունները և

հիվանդության կրկնությունը, քիմիաթերապիայի դերը, ապրելիության վրա ազդող գործոնները:

Առաջին ենթագլխում ներկայացված է հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղի տարածվածության, ասիական, եվրոպական և ամերիկյան ուղեցույցներում տարբերությունների ինչպես նաև բազմաօրգան մասնահատումների դրական և բացասական կողմերի մասին:

Երկրորդ ենթագլխում ներկայացված են լիմֆադենէկտոմիաների տեսակները և լայարասկոպիայի դերի մասին հաստ աղու վիրաբուժությունում:

Երրորդ ենթագլխում ներկայացված են հետվիրահատական բարդությունների վրա ազդող գործոնները ինչպես նաև հիվանդության ռեցիդիվների վրա ազդող գործոնները:

Չորրորդ ենթագլխում ներկայացվել է քիմիաթերապիայի դերի մասին հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղի բուժման մեջ:

Վերջին ենթագլխում ներկայացված են ապրելիության վրա ազդող գործոնները:

Աշխատանքն ընդգրկում է հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղով 203 հիվանդների տվյալներ, վիրահատված երկու բժշկական կենտրոններում «Քանաքեռ-Զեյթուն» ԲԿ 2004-2009 թթ. և «ԱրթՄեդ» ԲՎԿ 2010-2018 թթ.:

«Կլինիկական նյութի բնութագիրը, բուժման եղանակները և վիճակագրական վերլուծությունը» բաժնում մանրամասն, բավարար ծավալով ներկայացված են հիվանդների կլինիկական բնութագրերը:

Հիվանդների խմբերի բաժանումը կատարված է ադեկվատ, համեմատելի չափանիշերով:

Մանրամասնորեն նկարագրված են հետազոտության մեթոդները: Հետազոտության 15 տարիների ընթացքում կատարվել են տեխնիկական որոշակի փոփոխություններ, որը հիմք է հանդիսացել բաժանել ըստ ժամանակաշրջանների 2004-2009թթ. և 2010-2018թթ.:

«Սեփական հետազոտությունների արդյունքները» բաժնում ներկայացված են վիրահատված հիվանդների ընդհանուր քանակը, նախավիրահատական ցուցանիշները և բուժման արդյունքները: Այս բաժինը կազմված է 4 ենթագլխից:

Առաջին ենթախմբում ներկայացվել են վիրահատված հիվանդների ընդհանուր բնութագրերը: Կատարվել է ստանդարտ և բազմաօրգան մասնահատումների համեմատական վերլուծություն:

Գրաֆիկի տեսքով ներկայացվել է հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղով հիվանդների ապրելիությունը կախված մասնահատման տեսակից (Գրաֆիկ 2): Ինչպես երևում է գրաֆիկ 2-ից, հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղի վիրահատական բուժման հետ կապված առավել բարձր հեռավոր արդյունքներ են գրանցվում ստանդարտ կոլեկտոմիաներից հետո, հիվանդության T4a ենթափուլի դեպքերում, երբ չկա հարակից օրգանների մասնահատման անհրաժեշտություն: Հիվանդության T4b ենթափուլով հիվանդների խմբում արձանագրվում են ապրելիության ավելի ցածր ցուցանիշներ, սակայն բացակայում է ապրելիության ցուցանիշների տարբերությունը՝ կապված հավելյալ մեկ կամ մի քանի օրգանների մասնահատմամբ:

Հետվիրահատական բարդությունները դասակարգվել են ըստ Կլավին-Դինդո սանդղակի: Կատարվել է նաև հետվիրահատական բարդությունների վրա ազդող ռիսկի գործոնների բազմագործոն վճակագրական վերլուծություն: Բազմագործոն վիճակագրական վերլուծությունը ցույց տվեց, որ II և ավել աստիճանի (ըստ Կլավին-Դինդո դասակարգման) հետվիրահատական բարդությունների հաճախականության վրա ազդող միակ անկախ գործոնը հիվանդների մոտ 3 և ավել ուղեկցող հիվանդությունների առկայությունն է:

«Սեփական հետազոտությունների արդյունքները» բաժնի երկրորդ ենթագլխում նկարագրվել է հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղով հիվանդների մոտ ավշային մետաստազավորման վրա ազդող գործոնները: Այստեղ նկարագրվում է ուղղակի կապը ռեգիոնար ավշահանգույցների վիճակի և առկա հեռավոր մետաստազների միջև: Հիմնավորվել է վիրահատության ընթացքում հեռացված ավշային հանգույցների քանակը, քանի որ դրա աճը ցուցաբերում է ուղղակի կոռելյացիա պաթոմորֆոլոգիական հետազոտության ժամանակ հայտնաբերված մետաստատիկ հանգույցների քանակի հետ:

Հաջորդ ենթագլխում ներկայացվել է ռեցիդիվների զարգացման վրա ազդող գործոնները: Կատարվել է կոլեկտոմիաներից հետո առաջացած ռեցիդիվների միա- և

բազմագործոն վիճակագրական վերլուծություն: Միագործոն վիճակագրական վերլուծության ժամանակ հիվանդության կրկնության վրա հավաստի ազդող պարամետրերը ուսումնասիրվել են նաև բազմագործոն վիճակագրական մոդելում: Ընդ որում՝ բազմագործոն մոդելում միայն հիվանդության pT4b ենթափուլն է հաստատել որպես հիվանդությունից ազատ ապրելիության տևողության վրա ազդող անկախ գործոն:

Վերջին ենթախմբում ուսումնասիրվել է հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղով հիվանդների բուժման կանխատեսման վրա ազդող գործոնները:

Բուժման հեռավոր ուռուցքաբանական արդյունքները ուսումնասիրվել են ոչ մետաստատիկ հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղով 133 հիվանդների մոտ՝ կիրառելով Կապլան-Մայերի և Կոխի վիճակագրական մոդելները:

Հատկանշական է, որ հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղով հիվանդների 10-ամյա ապրելիության արդյունքները դիտվել են նաև մինչև 3 ավշային ախտահարված հանգույցներով հիվանդների խմբում (N1, 9.4%), մինչդեռ pN2+ խմբից ոչ մի հիվանդ չի հասել 10 տարվա ապրելիության: T4 փուլի ոչ մետաստատիկ քաղցկեղի կապակցությամբ, հաստ աղու տարբեր ծավալի մասնահատումներից հետո, ապրելիության միջին ցուցանիշը կազմել է 71 ամիս (38–104):

«Ամփոփում» բաժինը արտացոլում է ատենախոսության ամբողջ նյութը:

Ներկայացված է արդյունքների համեմատությունը, որից պարզ է դառնում բազմաօրգան մասնահատումների արդյունավետության մասին:

Եզրահանգումներում ձևակերպվել են ամբողջ աշխատանքի արդյունքները:

Գործնական խորհուրդները ներկայացված են հստակ, ունեն կարևոր կլինիկական նշանակություն:

Գործնական խորհուրդների կիրառումը կարող է բարելավել հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղի բուժման արդյունքները:

Ուսումնասիրելով աշխատանքը և բարձր գնահատելով նրա արդյունքները առաջացել են մի շարք հարցեր և դիտողություններ.

Հարց 1

-խնդրում եմ համեմատական կարգով ներկայացնել լիմֆոդիսեկցիայի արդյունքները Ձեր կատարած աշխատանքում ի համեմատություն գրականության տվյալների:

Հարց 2

-ներկայացված գործոններից որն էք առավել կարևոր համարում բուժման արդյունքների բարելավման մեջ:

Հարց 3

-որոնք են Ձեր կողմից ներկայացված անընդմեջ կարի առավելությունները:

Հարց 4

-ըստ Ձեր հետազոտության տվյալների ինչպիսի հարաբերակցություն ունի հեռավոր մետաստազների քանակը թոքերում և լյարդում:

Հարց 5

-ինչպես է ազդում նեոադյուվանտ քիմիաթերապիան բուժման արդյունքների վրա:

Հարց 6

-որ օնկոմարկերն է ավելի արդյունավետ անդրադառնում հիվանդների ապրելիության ցուցանիշների վրա:

Հարց 7

-արդյոք արդյունավետ է լապարասկոպիայի կիրառումը հիվանդների այս խմբի համար:

Դիտողություն

-եզրակացությունները ծավալուն են, ընդգրկում են մի շարք գործոններ, որի պատճառով հստակ չի արտացոլվում կատարված ծավալուն աշխատանքի հիմնական արդյունքները:

Ատենախոսության հիմնական դրույթները արտացոլված են միջազգային և տեղական գիտաժողովներում՝ 5 տպագիր աշխատանքներում և բանավոր զեկույցներում:

Ամփոփելով միտքս՝ պետք է ասեմ, որ Անդրանիկ Յուրիկի Ալեքսանյանի « Հաստ աղու տեղային տարածված քաղցկեղի (T4) վիրահատական բուժման բարելավման ուղիները » թեմայով ատենախոսությունը վերաբերվում է արդի խնդրի, ունի ինչպես գիտական, այնպես էլ գործնական կարևոր նշանակություն: Կատարված դիտողությունները չեն նվազեցնում ատենախոսության գիտական արժեքը:

Աշխատանքը համապատասխանում է ՀՀ ԲՈՀ-ի կողմից ներկայացրած թեկնածուական ատենախոսության բոլոր պահանջներին, իսկ ատենախոսության

հեղինակ Անդրանիկ Յուրիկի Ալեքսանյանը արժանի է բժշկական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի կոչմանը:

Բժշկական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր

Ա.Ս.Հակոբյան

Բժշկական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր Արամ Մերգեյի Հակոբյան
ստորագրության իսկությունը հաստատում եմ.

Մ.Հերացու անվան ԵՊԲՀ-ի
գիտական քարտուղար

բ.գ.դ., պրոֆ. Տ.Գ. Ավագյան